

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Бх. № 340 КК
Дата 03.08.21г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Рег. № 812100-11677....., екз. № 2
.....02.08.....2021 г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

от Бойко Рашков - министър на вътрешните работи
по конституционно дело № 12 от 2021 г.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,**

Във връзка с определение на Конституционния съд от 29.06.2021 г. по конституционно дело № 12 от 2021 г., образувано по искане на омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 64, ал. 2, изречение второ от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), предоставям на вниманието Ви следното:

Допълнението на чл. 64, ал. 2 от НПК е прието като част от законодателни промени (Законопроект за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс, ДВ, бр. 110 от 2020 г.), насочени към надграждане на правната рамка, свързана с прилагането на електронното правосъдие - определяне на процесуални актове и действия на страните и органите на съдебната власт, които могат да бъдат извършвани в електронна форма в рамките на гражданските, административните и наказателните производства.

Прилагането на нови стандарти в досъдебните и съдебни процедури е приоритет в приетия Европейски план за действие за електронно правосъдие 2019-2023, предназначен да подобри европейските и националните процедури, като се използват възможностите, предлагани от съвременните технологии.

За Европейския съюз електронното правосъдие е политика, чрез която се опростява и подобрява достъпът до правосъдие, като същевременно се цифровизират трансграничните правни процедури. Електронното правосъдие не се ограничава до определена област на правото и е в услуга на гражданите, юридическите лица, практикуващите юристи и съдебните органи.

В съответствие с плана, в периода 2019 - 2023 г. работата в областта на електронното правосъдие следва да се съсредоточи върху: подобряване на достъпа до информация в областта на правосъдието; продължаване на цифровизацията на съдебните и извънсъдебните производства, за да се предложи по-лесен и по-бърз достъп до съдилищата; осигуряване на техническото прилагане и управление на националните системи за електронно правосъдие с цел улесняване на взаимното свързване и оперативната съвместимост на системите на държавите членки; опростяване и насърчаване на използването на видеоконференции при изслушване на страните.

До приемането на последните изменения в НПК, използването на видеоконференция в наказателния процес е допуснато при разпита на свидетели в досъдебното и съдебно производство, като специален акцент е поставен върху защитените свидетели, свидетели с тайна самоличност, както и свидетели - малолетни и непълнолетни лица с цел осигуряване по-високо ниво на тяхната защита. Предвидено е използването на видеоконференция при разпита на служител под прикритие, на вещи лица, при участието на преводач, както и при провеждане на процесуално-следствените действия „очна ставка“ и „разпознаване“. Видеоконференцията е приложима и в производствата по оказване на международна правна помощ.

По отношение на обвиняемия, до промяната в оспорената разпоредба на чл. 64, ал. 2 от НПК, е регламентирана възможността да бъде прилагана видеоконферентна връзка при осъществяване на съдебния контрол върху задържането под стража в досъдебното производство, когато се разглеждат искания за изменение на взетата мярка - чл. 65, ал. 3 от НПК, при снемане на обяснения и при разпита на обвиняемия - в случаите, когато се намира извън пределите на страната, както и при разпита му по искане на друга държава по реда на международната правна помощ.

Прогласеното в чл. 56 от Конституцията право на защита е „универсалната гаранция за ефективното упражняване на останалите основни конституционни права“ (Решение № 10 по к. д. № 1082010 г.). Правата и законните интереси на обвиненото в престъпление лице се обезпечават и чрез система от конституционни принципи и правила, които гарантират справедлив наказателен процес като например: самостоятелността и независимостта на съдебната власт, подчинеността ѝ само на закона, публичността на съдебния процес, презумпцията за невинност, императивът всеки обвинен в престъпление да бъде предаден на съдебната власт в законово определения срок и др.

С правилата по чл. 64, ал. 2, изречение второ от НПК се допълват вече предвидените възможности за използване на видеоконференция при разпит на обвиняемия във фазата на досъдебното производство, когато се преразглежда мярката за неотклонение „задържане под

стража“, като механизмът за дистанционно провеждане на разпита става приложим и при първоначалното постановяване на такава мярка.

Цитираната норма съдържа диспозитивно правило, което може да бъде приложено при необходимост от осигуряване на физическа и социална изолация на обвиняемия и неговия защитник, съдебния състав и прокурора в отговор на новите реалности за предпазване и преодоляване на пандемията, както и в случаите на обявено извънредно положение, военно положение, бедствие, епидемия или други форсмажорни обстоятелства или при изразено изрично писмено съгласие на обвиняемия и неговия защитник. Това предполага във всеки конкретен случай да бъде извършена преценка доколко провеждането на процесуално-следствените действия чрез видеоконференция е ефективна алтернатива, скрепена с достатъчно гаранции за справедлив процес.

Използването на новите технологии в областта на наказателното правосъдие е разрешено от правните актове на Съюза - Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година относно Европейска заповед за разследване по наказателноправни въпроси и Конвенция, съставена от Съвета в съответствие с член 34 от Договора за Европейския съюз, за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите членки на Европейския съюз.

Директивата допуска издаването на Европейска заповед за разследване и с цел разпит на заподозряно или обвиняемо лице чрез видеоконференция или друго аудио-визуално предаване в случаите, когато заподозряното или обвиняемото лице е дало съгласието си за това и изпълнението на такова процесуално-следствено действие не би накърнило основните принципи на правото на изпълняващата държава.

Подобна възможност се съдържа и в Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси, която оставя на държавите членки преценката дали да прилагат разпоредбите ѝ и по отношение на разпит на обвиняемия чрез видеоконференция, когато това е уместно и със съгласието на компетентните съдебни органи. В тези случаи решението и начинът за провеждане на видеоконференцията се определят по взаимното съгласие на заинтересованите държави членки при спазване на тяхното национално право и на съответните международни актове, включително Европейската конвенция от 1950 г. за защита правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ).

Правото на свобода и сигурност и правото на справедлив съдебен процес са сред основните права, които са гарантирани от ЕКПЧ и произтичат от общите конституционни традиции на държавите членки. Същите са част от правото на Съюза в качеството им на общи принципи.

Елементи на надлежния съдебен процес са правото на всяко лице, обвинено в престъпление да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него, да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението, да се защитава лично или да ползва адвокатска защита по свой избор, да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда - чл. 6, парагр. 3 от ЕКПЧ. Като определя основните права, Конвенцията не урежда способите за тяхното упражняване.

Същевременно практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) подчертава адаптивността на установените от конвенцията принципи към развитието на обществените отношения. В свое решение от април 1978 по делото *Tryrer vs. United Kingdom* ЕСПЧ приема, че

„Конвенцията е жив инструмент и следва да се тълкува в светлината на съвременните условия“. Съдът не може да не бъде повлиян от развитието на общоприетите стандарти в наказателната политика на държавите членки. В други свои решения (Решение от 5 октомври 2006 г. по делото *Marcello Viola vs. Italy* и Решение от 27 ноември 2007 г. по делото *Zagaria vs. Italy*) ЕСПЧ постановява, че участието на подсъдимия в производството чрез видеоконференция като такова не противоречи на Конвенцията, Съдът е длъжен да гарантира, че прибягването до тази мярка във всеки отделен случай служи на легитимна цел и че условията за даване на доказателства са съвместими с изискванията за спазване на надлежния процес, както е посочено в член 6 от Конвенцията.

За да бъдат спазени тези изисквания от съществено значение е прилагането на такива стандарти за провеждането на процесуално-следствените действия чрез видеоконференция, които да позволяват ефективното представляване на обвиняемия в процеса, достъпа му до събраните доказателства, поверителността на връзката с неговия адвокат, възможността да отправя искания и комуникира пълноценно със страните в процеса и др.

В утвърден от Генералния секретариат на Съвета на Европа Наръчник за видеоконференциите при трансгранични процедури (гражданскоправни и наказателноправни) са разписани подробни указания и насоки за практическите стъпки (подготвителни действия, техническо обезпечаване, времетраене, тестване), които да позволят провеждането на ефективен и справедлив съдебен процес съобразно стандартите за основните права, определени от ЕКПЧ. Затова и възможностите за използване на видеоконференция в българския наказателен процес следва да бъдат допълнени с изисквания за спазването на съответни технически и технологични стандарти.

Въз основа на изложеното, считам, че разпоредбата на чл. 64, ал. 2, изречение второ от НПК не предполага имплицитно нарушаване на чл. 56 и чл. 122 относно правото на защита, чл. 30, ал. 1 относно правото на лична свобода и неприкосновеност и чл. 29, ал. 1 относно забраната за подлагане на мъчение, жестоко, безчовечно или унижаващо отношение от основния закон.

МИНИСТЪР:

Бойко Рацков